

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»**

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра музичної україністики та народно-інструментального мистецтва

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРЕДМЕТ ДОДАТКОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ: ДИРИГУВАННЯ**

Освітня програма Музичне мистецтво
за другим (магістерським) рівнем

Спеціальність 025 Музичне мистецтво
Галузь знань 02 КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від 30 серпня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та завдання курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Предмет додаткової кваліфікації: диригування
Викладач	Пасічняк Лілія Михайлівна
Контактний телефон викладача	0965194758 0997452990
E-mail викладача	lilia.pasichniak@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Вибіркова навчальна дисципліна (очна, заочна)
Обсяг дисципліни	5 кредитів ЄКТС, 150 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	Консультації проводяться відповідно до графіку занять зі студентами, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри, у групах Viber.

2. Анотація до курсу

Навчальна дисципліна «Предмети додаткової кваліфікації: диригування» забезпечує процес фахової освіти магістрів денної та заочної форм навчання Навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», формує всебічний розвиток особистісних і професійних якостей майбутнього спеціаліста як необхідну умову подальшої успішної самореалізації; належить до вибіркового навчальних дисциплін циклу, які готують спеціалістів кваліфікації «артист ансамблю народних інструментів», «артист оркестру», «диригент оркестру», «викладач-інструменталіст».

Зміст дисципліни полягає у володінні магістрами теоретичним матеріалом і практичними навиками, закріпленні їх під час вирішення творчих завдань в процесі роботи над репертуаром згідно запланованих годин; в практичному застосуванні системи знань, удосконаленні умінь, набутих як у класі диригування та читки партитур, так і під час репетицій ансамблю чи оркестру народних інструментів; прищепленні навичок до самостійної роботи з фаховою літературою, орієнтації в ній; формуванню широкого художнього кругозору майбутнього викладача; виховуванні вміння самостійно мислити, критично аналізувати прочитану літературу; у формуванні творчого репертуару магістрів, забезпечуючи накопичення літератури для майбутньої професійної діяльності.

Систематичні заняття з «Предмету додаткової кваліфікації: диригування» сприяють освоєнню аналітичних підходів до вивчення нотного тексту, розкриття його музичного смислу та розуміння художньо-емоційної сторони музичних образів, а також активізують усвідомлення власних творчих намірів у процесі самостійної роботи студентів, виховують прагнення обґрунтувати художню інтерпретацію музичного твору, що є необхідними професійними якостями майбутнього диригента-керівника ансамблевого, оркестрового колективу.

3. Мета та завдання курсу.

Метою викладання навчальної дисципліни «Предмету додаткової кваліфікації: диригування» є розвиток у студентів необхідних диригентських вмінь, навичок для організації та здійснення ансамблево-оркестрової діяльності як керівника та диригента аматорських та професійних колективів; навиків комплексного аналізу, читання та виконання на фортепіано партитур ансамблевих, оркестрових і хорових творів, різних за стильовими особливостями, фактурою викладення та прийомами виконавської реалізації партитурного тексту.

Успішність опанування студентами змісту курсу залежить від результативності розв'язання таких завдань: • формування творчої особистості диригента, керівника ансамблю, оркестру народних інструментів; виховання у студентів любові до диригентської діяльності, оркестрового мистецтва; • ознайомлення з основами диригентської техніки та впровадження їх у практику диригентської діяльності студента у роботі з навчальним оркестром; • формування умінь самоорганізації творчого потенціалу відповідно до потреб професійної реальності і культурних вимог її вдосконалення на основі оволодіння методами самостійної роботи над партитурою; • виховання уміння розкривати в процесі виконання художній задум твору і виражати своє творче відношення до твору на основі глибокого вивчення його змісту; • формування соціально-професійних і міжпредметних компетенцій, орієнтація на міждисциплінарні зв'язки зі спеціальними предметами фахового спрямування через засвоєння теоретичних основ запису та читання оркестрових і хорових партитур; • формування професійного менталітету науково-педагогічного працівника музично-педагогічної і мистецької галузей; розвиток здатності до інтелектуальної автономності.
--

4. Результати навчання (компетентності) – вміння застосовувати основи техніки диригування під час практичного виконання музичних творів; – володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри, репетиційної роботи та концертних виступів; – аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту; – володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах; – демонструвати володіння теоретичними та практичними основами інструментування, аранжування музики та композиції, вміння здійснювати переклад музичних творів для різних колективів (оркестру, ансамблю); – володіти базовими знаннями, практичними навичками організаційної та творчої роботи з ансамблевим колективом; – застосовувати теоретичні знання та навички в менеджерській та аранжувальній практичній діяльності; – володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом; – демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

5. Організація навчання курсу					
Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
індивідуальні заняття I семестр			30		
індивідуальні заняття II семестр			12		
індивідуальні заняття III семестр			8		
самостійна робота			100		
		Ознаки курсу			
Семестри 1,2,3-й	Спеціальність 025 «Музичне мистецтво»	Курс (рік навчання) 1, 2 курси другого (магістерського) рівня		Вибіркова навчальна дисципліна	
Тематика курсу					
Тема, план	Форма	Література	Завдання, год.	Вага	Термін

	заняття			оцін ки	виконання
Змістовий модуль 1. Окремі теоретичні та практичні аспекти предмету диригування					
Тема 1. Відчуття темпу диригентом у процесі виконання музичного твору	індивідуальне	1-32 з переліку рекомендованої літератури	Охарактеризувати темп як засіб виразності. Прийоми переходу до повільних і швидких темпів. Індивід. 3 год. Самост. 5 год.	5 б. 5 б.	1,2-й тиждень 1-го семестру
Тема 2 . Залежність вибору диригентської схеми від темпу музичного твору	індивідуальне	1-32 з переліку рекомендованої літератури	Відпрацювання основних метричних схем тактування і їх пристосування до різних розмірів та темпів. Індивід. 4 год. Самост. 5 год.	5 б. 5 б.	3, 4, 5-й тиждень 1-го семестру
Тема 3. Критерії вибору диригентських схем для складних розмірів	індивідуальне	1-32 з переліку рекомендованої літератури	Опрацювання ритмічної структури твору, віднайдення «опорних» точок у логічних структурних його фрагментах і відповідно виокремлення сильних долей. Індивід. 4 год. Самост. 5 год.	5 б. 5 б.	6, 7, 8-й тиждень 1-го семестру
Тема 4. Показ вступів з неповних долей такту на початку та в середині музичного твору.	індивідуальне	1-32 з переліку рекомендованої літератури	Показ неповних афтактів на початку та в середині музичних творів, їх відмінності у тридольній і дводольній схемах. Індивід. 4 год. Самост. 5 год.	5 б. 5 б.	9, 10, 11-й тиждень 1-го семестру
Тема 5. Диригування 2-3 творів: інструментальний твір для оркестру (ансамблю) народних інструментів та оркестровий акомпонемент для соліста, інструментальний твір для камерного ансамблю та малого	індивідуальне	1-32 з переліку рекомендованої літератури	Охарактеризувати структуру семи-, дев'яти і дванадцятидольної схем. Принципи вибору диригентської схеми в семи-, дев'яти і дванадцятидольному розмірах. Практичне виконання семестрової програми.		1-15-й тиждень 1-го семестру

складу симфонічного оркестру (по партитурі), хоровий твір (семи-, дев'яти і дванадцятидольна схеми).			Індивід. 15 год. Самост. 10 год.	5 б. 5 б.	
--	--	--	-------------------------------------	--------------	--

Змістовий модуль 2. Робота диригента над музичним твором

Тема 6. Робота над музичним твором в передконцертний період.	індивідуальне	1-32 з переліку рекомендованої літератури	Чіткий план репетиції. Робота над фрагментами та в цілому. Перспектива виконання в умовах концертної сцени. Індивід. 4 год. Самост. 10 год.	5 б. 5 б.	1,2,3-й тиждень 2-го семестру
Тема 7. Робота над партитурою.	індивідуальне	1-32 з переліку рекомендованої літератури	Етапи роботи диригента над партитурою. Методи читання хорової та оркестрової партитури. План технічного розбору партитури для оркестру народних інструментів. Індивід. 4 год. Самост. 10 год.	10 б. 10 б.	1-12-й тиждень 2-го семестру
Тема 8. Практичне втілення вивченого матеріалу (інструментальний твір та акомпанемент солісту для оркестру (ансамблю) народних інструментів), через диригування оркестром (ансамблем) в режимі репетиційної роботи.	індивідуальне	1-32 з переліку рекомендованої літератури	Вибір методів роботи з колективом над музичним твором. Чітке формулювання вказівок у разі зупинки оркестру та виконання даного фрагменту на більш якісному рівні. Пошуки у виборі правильного темпу. Індивід. 4 год. Самост. 10 год.	10 б. 10 б.	4-12-й тиждень 2-го семестру

Змістовий модуль 3. Особливості диригування акомпанементу.

Тема 9. Акомпанемент: визначення поняття, типи акомпанементу.	індивідуальне	1-32 з переліку рекомендованої літератури	Теоретичний аналіз та порівняння словникових визначень поняття акомпанемент. Методичні рекомендації роботи		1,2,3-й тиждень 3-го семестру
---	---------------	---	--	--	-------------------------------

			диригента з солістами. Значення оркестрової партії у партитурі акомпанементу. Індивід. 2 год. Самост. 10 год.	5 б. 10 б.	
Тема 10. Виконання акомпанементу для соліста-вокаліста у супроводі оркестру народних інструментів.	індивідуальне	1-32 з переліку рекомендованої літератури	Охарактеризувати роль соліста і роль оркестру під час виконання музичного твору. Питання інтерпретації диригентом музичного твору та її узгодження з солістом. Індивід. 2 год. Самост. 10 год.	5 б. 10 б.	1-7-й тиждень 3-го семестру
Тема 11. Виконання акомпанементу для соліста-інструменталіста у супроводі оркестру народних інструментів.	індивідуальне	1-32 з переліку рекомендованої літератури	Специфіка звуковидобування струнних та духових інструментів, її врахування під час виконання акомпанементу. Художній зміст інструментальних непрограмних композицій. Індивід. 2 год. Самост. 10 год.	5 б. 5 б.	1-7-й тиждень 3-го семестру
Тема 12. Практичне втілення вивченого матеріалу (інструментальний твір та акомпанемент солісту для оркестру (ансамблю) народних інструментів), через диригування оркестром (ансамблем) в режимі репетиційної роботи.	індивідуальне	1-32 з переліку рекомендованої літератури	Показ вступів солістові та оркестру. Правильні пропорції звучності під час виконання акомпанементу. Питання дихання вокаліста і «дихання» оркестру. Індивід. 2 год. Самост. 10 год.	5 б. 5 б.	4-7-й тиждень 3-го семестру
Разом за 1,2 курси			Індивід. 50 год. Самост. 100 год.		
Усього			150 год.		
Екзамен (1,3				1,3	

семестри)				сем. 50 б.+ 50 б.	
Залік (2 семестр)				2 сем. 50 б.+ 50 б.	

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу:	Перевірка знань і вмінь студентів проводиться у вигляді проміжних і підсумкових контрольних заходів. Поточний контроль та оцінювання самостійної роботи студента проводиться безпосередньо на індивідуальних заняттях впродовж всього навчального курсу. Проміжний модульний (семестровий) контроль включає індивідуальне опитування та оцінювання з теоретичних питань програми (колоквіум). Форма підсумкового контролю – екзамен (1,3 семестри), залік (2 семестр). Оцінювання курсу здійснюється з урахуванням усіх видів навчальної роботи за стобальною шкалою і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС. Максимальна кількість балів, яку отримують студенти – 100, з яких 50 балів студент отримує за відвідування занять, виконання навчальних завдань, а других 50 – за виконання програмових творів на заліку чи екзамені, відповіді на контрольні питання (колоквіум)
Вимоги до письмової роботи.	Кореляція поставлених завдань, теоретичної та практичної значимості й висновків у написанні анотації та аналізу виконуваних студентом творів
Семінарські заняття	Не передбачені
Умови допуску до підсумкового контролю.	Виконання всіх практичних завдань, зокрема тих, що стосуються самостійної роботи (диригування творів, гра партитури, окремих партій; аналіз партитури, що виконується, аналіз однієї з оркестрових груп партитури). Здача всіх проміжних етапів контролю.

7. Політика курсу.

Орієнтація завдань курсу на формування умінь самоорганізації творчого потенціалу студентів визначає педагогічно керовану стратегію освоєння ними конкретного алгоритму самостійної роботи в процесі індивідуальної музично-виконавської діяльності. Для розвитку рефлексивних умінь студентів, забезпечення повноти та об'єктивності аналітичного осмислення власних виконавських дій та результатів творчої діяльності диригування, розбору та інтерпретації партитурного тексту пропонуються відповідні анотації та аналіз для самооцінки як практичне керівництво щодо самостійної роботи.

Важливим завданням політики навчальної дисципліни «Предмети додаткової кваліфікації: диригування» є реалізація методичного інструментарію стимулювання позитивної мотивації майбутніх музикантів-фахівців до вдосконалення індивідуальної майстерності у різних напрямках музичного виконавства, активізації їх творчої ініціативи, готовності до успішної самореалізації у подальшому професійно-особистісному кар'єрному

зростанні.

Звертається особлива увага на відвідування студентами індивідуальних занять, підготовку запропонованих завдань самостійної роботи, творчий підхід до вирішення проблемних ситуацій, що виникають під час індивідуальних занять, уміння застосовувати теоретичні знання при моделюванні шляхів розв'язання таких ситуацій.

Програмні вимоги навчальної дисципліни спрямовані на досягнення сьомого (7) рівня Національної рамки кваліфікацій (Постанова Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 року № 519 [«Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341»](#)).

У взаємовідносинах викладач та магістранти керуються загальними морально-етичними принципами та правилами поведінки відповідно до Кодексу честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», ухваленого Конференцією трудового колективу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» 29 грудня 2015 року зі змінами 29 листопада 2017 року.

8. Рекомендована література

1. Агафонников А. Симфоническая партитура. Л., 1981.
2. Барсова И.А. Книга об оркестре. М., 1981.
3. Бурбан М. Українські хори і диригенти. Дрогобич: Посвіт, 2006. 640 с.
4. Гинзбург Лео. Избранное. Дирижеры и оркестры. Вопросы теории и практики дирижирования. М., 1982.
5. Гуцал В. Грає оркестр українських народних інструментів: метод. поради керівникам самодіяльних колективів. К.: Мистецтво, 1978. 164 с.
6. Димченко С.С. Диригування: методика викладання. Ч. I, Ч. II. Рівне : РДІК, 1997. 152 с.
7. Доронюк В.Д. Курс техніки диригування. Івано-Франківськ: Івано-Франківська обласна друкарня, 2004. 292 с.
8. Завадинский Д. Выбор схем тактирования. К.: Музична Україна, 1980.
9. Історія диригування (оркестрове виконавство): методичні матеріали з курсу / уклад. Ю.І.Лошков. Х.: ХДАК, 2002. 34 с.
10. Колесса М.Ф. Основы техники дирижирования. К.: Музична Україна, 1981. 208 с.
11. Кофман Р. Виховання диригента: психологічні особливості. К.: Музична Україна, 1986. 40 с.
12. Леонтович М. Хорові твори / ред.-упоряд. В. В. Кузик. Київ : Музична Україна, 2005. 341 с.
13. Малько Н. Основы техники дирижирования. М.-Л.: Музыка, 1965.
14. Маталаев Л.Н. Основы дирижерской техники. М.: Сов. композитор, 1986. 208 с.
15. Муравський П. Моя хорова школа / Ред.-упор. О.Шокало. К. : ВЦ «Просвіта», 2014. 384 с.
16. Мусин И. Техника дирижирования. Л., 1967.
17. Ольхов К. Теоретические основы дирижерской техники. Л., 1984.
18. Пасічняк Л.М. Робота диригента над музичним твором: Методичні рекомендації до дисципліни «Оркестрове диригування» для студентів вищих музичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації напряму підготовки “Музичне мистецтво”. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2012. 72 с.
19. Пігров К. Керування хором. К.: Мистецтво, 1965.
20. Поляков О. Язык дирижирования. К: Музична Україна, 1987. 95 с.
21. Птица К.Б. Очерки по технике дирижирования хором. М.-Л.: Музгиз, 1948.
22. Разумний І. Практичний посібник з диригування. К.: Держ. в-тво образотворчого м-тва і муз. л-ри УРСР, 1959. 202 с.
23. Роговська Є. В., Рутецький В. В. Оркестр народних інструментів : навчально-

- методичний посібник. Житомир : ЖДУ ім. І.Франка, 2014. 220 с.
24. Сверлюк Я. В. Диригентсько-оркестрова освіта: теорія, методика, практика: монографія. Рівне: РДГУ, 2007. 235 с.
 25. Серганюк Ю., Серганюк Л., Їжак В. Методика аналізу хорових творів. Івано-Франківськ: Прикарпатський університет, 1992. 112 с.
 26. Сивизьянов А. Проблема мышечной свободы дирижера хора. М.: Музыка, 1983. 55 с.
 27. Сідлецька Т.І. Культурно-історична еволюція українського оркестру народних інструментів: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2009. 184 с.
 28. Сідлецька Т.І. Практична культурологія. Історія народно-оркестрового виконавства України: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2011. Ч.1. 122 с.
 29. Сідлецька Т.І. Практична культурологія. Історія народно-оркестрового виконавства України: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2011. Ч.2. 72 с.
 30. Хащеватська С. Інструментознавство: підручник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв III-IV рівнів акредитації. Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. 256 с.
 31. Цицирев В.М. Оркестр народних інструментів як феномен української культури: навчальний посібник. Харків : ХДАК, 2006. 60 с.
 32. Чесноков П. Хор и управление им . Из-во: Лань, 2015. 200 с.

Інформаційні ресурси

1. http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2025/1/Yaroshenko_I.V._Interpretaciina_sy_stema.pdf
2. http://num.kharkiv.ua/intermusic/vypusk48/1_2_bilyeva.pdf
3. <http://arts-library.com.ua/bitstream/123456789/631/1/%D0%AF%D1%86%D1%96%D0%B2.pdf>
4. <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/14573/3/aufaktiv.pdf>
5. <http://194.44.152.155/elib/local/3353.pdf>
6. <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/131917>
7. http://www.ndu.edu.ua/storage/2020/dust_osvita/Kostenko%20L.V.,%20Shums%60ka%20L.Yu.%20Metodika%20vikladannya%20khorovogo%20diriguvannya.pdf
8. <http://eprints.zu.edu.ua/20656/1/Rogovska.pdf>

Викладач: Пасічняк Лілія Михайлівна